

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการผลิตฝรั่งตามเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
Factors Related to Good Agricultural Practice (GAP) for Guava of Farmers,
Sampran District, Nakhon Pathom Province

ปรัชญา ปุณฺณยาสาร¹, พัชราวดี ศรีบุญเรือง^{1,*} และ ชลธาร จูเจริญ¹
Prachya Punyasart¹, Patcharavadee Sriboonruang^{1,*} and Chalathon Choocharoen¹

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

¹ Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Bangkok 10900

รับเรื่อง: 17 มิถุนายน 2563

Received: 17 June 2020

ปรับแก้ไข: 23 กรกฎาคม 2563

Revised: 23 July 2020

รับตีพิมพ์: 1 สิงหาคม 2563

Accepted: 1 August 2020

* Corresponding author: fagrpsds@ku.ac.th

ABSTRACT: The objectives of this research were to study 1) personal basic factors 2) socio-economic factors 3) knowledge of guava production 4) level of Good Agricultural Practice (GAP) for guava and 5) the relationship between personal basic factors, socio-economic factors, knowledge of guava production by farmers in Sampran district, Nakhon Pathom province. The samples of research were 234 people, the instrument was the interview schedule. The data collection and statistic presented including frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum, maximum and chi-square was applied for hypothesis testing. The results showed that most farmers were male, average aged 49 years, attained primary school. There were 2–4 household members and had 2–10 years of experience in planting guava. They had 1–2 household labors and 1–2 hired labors. Guava planting area was 4–6 rai and no group member 194 people. They expose media from activity media. The farmers had the knowledge about guava in accordance with GAP at the high level on the selection of planting areas and Good Agricultural Practice (GAP). Practical aspect was at the high level on harvesting and postharvest (mean 3.00), farm storage and transportation (mean 2.96), planting area (mean 2.91), no pests in production (mean 2.33), water source (mean 2.13), the process of management for quality products (mean 2.06), usage of hazardous substances in agriculture (mean 2.05). Hypotheses testing found that age, personal media and knowledge factors related to GAP for guava at 0.01 significance level.

Keywords: Guava, Good Agricultural Practice (GAP), Nakhon Pathom province, knowledge, media exposure

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม 3) ความรู้ในการผลิตฝรั่ง 4) การปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร และ 5) ความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ความรู้ในการผลิตฝรั่งต่อการผลิตฝรั่งตามเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 234 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และใช้ไคสแควร์สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 49 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2-4 คน และมีประสบการณ์ในการปลูกฝรั่ง 2-10 ปี มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวน 1-2 คน แรงงานจ้าง 1-2 คน มีขนาดพื้นที่ปลูกฝรั่ง จำนวน 4-6 ไร่ และไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม 194 ราย การเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อกิจกรรม เกษตรกรมีความรู้อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการเลือกพื้นที่ในการปลูก และการปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสม ด้านที่ปฏิบัติมากคือ การเก็บเกี่ยวและปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.00) การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลในฟาร์ม (ค่าเฉลี่ย 2.96) พื้นที่ปลูก (ค่าเฉลี่ย 2.91) ผลิตผลปลอดจากศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 2.33) แหลงน้ำ (ค่าเฉลี่ย 2.13) การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 2.06) และ การใช้วัตถุอันตราย (ค่าเฉลี่ย 2.05) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านอายุ สื่อบุคคล และความรู้มีความสัมพันธ์กับการผลิตฝรั่งตามเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

คำสำคัญ: ฝรั่ง, เกษตรดีที่เหมาะสม, จังหวัดนครปฐม, ความรู้, การเปิดรับสื่อ

บทนำ

ภาคการเกษตรในประเทศไทยมีความเหมาะสมทางภูมิประเทศและภูมิอากาศ มีภูมิปัญญาด้านการผลิต และการประยุกต์ดัดแปลงผลผลิตทางการเกษตร อีกทั้งยังมีวัฒนธรรมอาหารที่เข้มแข็งและหลากหลาย ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยสามารถเป็นผู้ผลิตอาหารส่งออกที่สำคัญรายใหญ่ของโลก จากความสำคัญดังกล่าว ทำให้เกษตรกรไทยได้เปลี่ยนวิธีการผลิตแบบพอกิน มาเป็นการผลิตเพื่อขายและมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตด้านปริมาณในลักษณะของเกษตรเชิงเดี่ยว ซึ่งเกษตรกรต้องอาศัยสารเคมีในแทบทุกขั้นตอนของการผลิตรวมถึงการกำจัดแมลงและศัตรูพืชจะมีการใช้สารเคมีเป็นจำนวนมาก (Office of the National Economic and Social Development Board, 2011)

ประเทศไทยมีการนำเข้าสารเคมีทางการเกษตรเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งการใช้สารเคมีทางการเกษตรเป็นจำนวนมากส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยรวมของชุมชน ได้แก่ ภาวะด้านสุขภาพ ซึ่งมาจากการใช้สารเคมีและการบริโภคผลผลิตที่มีสารเคมีตกค้าง ทำให้เกิดปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหาโครงสร้างของดินและสิ่งมีชีวิตในดินถูกทำลาย และปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผลิตของเกษตรกรโดยตรง ในปัจจุบันพบว่า เกษตรกรจำนวนมากได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการพัฒนาด้วยวิธีการผลิตแบบใหม่ที่พึ่งพาเคมีภัณฑ์เพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก (Pollution Control Department, 2013)

จากสถิติการปลูกฝรั่งในประเทศไทยใน ปี พ.ศ. 2555 พบว่า มีเนื้อที่ปลูกรวมทั้งประเทศ 40,532 ไร่ โดยแบ่งออกเป็น ภาคเหนือ 2,848 ไร่ ภาคกลาง 34,211 ไร่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2,435 ไร่ และภาคใต้ 1,038 ไร่ มีปริมาณผลผลิตรวมทั้งประเทศประมาณ 99,923 ตัน โดยที่ จังหวัดนครปฐมถือเป็น

จังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกฝรั่ง และมีปริมาณผลผลิตฝรั่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.3 และ 45.8 ของทั้งประเทศตามลำดับ) โดยเฉพาะอำเภอสามพราน เป็นอำเภอที่มีพื้นที่ปลูกฝรั่งมากที่สุดในจังหวัดนครปฐม มีพื้นที่การปลูกฝรั่งทั้งหมด 15,293 ไร่ โดยพบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ดั้งเดิมที่เกษตรกรยึดอาชีพการปลูกฝรั่งสืบทอดมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตาม ระบบการผลิตฝรั่งในพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่ยังคงเป็นการผลิตที่พึ่งพาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี ซึ่งกรมวิชาการเกษตรได้ให้คำแนะนำสำหรับการใส่ปุ๋ย ซึ่งจากสภาพปัญหาของการใช้ปุ๋ยเคมีที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้มีเกษตรกรบางกลุ่ม เริ่มหันมาปลูกฝรั่งโดยลดการใช้สารเคมี หรือตามลักษณะการผลิตที่เรียกว่าเกษตรดีที่เหมาะสม Good Agricultural Practices (GAP) ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบการผลิตที่ช่วยให้ผลผลิตมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคมากขึ้น อย่างไรก็ตามการผลิตฝรั่งในระบบ GAP ยังคงมีการอนุญาตให้ใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช ซึ่งทำให้ผลผลิตนี้ไม่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคอย่างแท้จริง (Ketpirun, 2011)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการผลิตฝรั่งตามเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกฝรั่ง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เนื่องจากในปัจจุบันเกษตรกรในพื้นที่ยังผลิตฝรั่งที่ยังไม่ได้เกษตรดีที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์การผลิตฝรั่งในปัจจุบันและปัญหาของเกษตรกร ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่ง และเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตฝรั่ง ในพื้นที่ของเกษตรกรอำเภอสามพราน และพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การผลิตฝรั่งตามเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ให้

ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการผลิตฝรั่งตามเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมี approved number COE No. COE62/035 เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสัตว์ ดังนั้นวิธีการวิจัยจึงมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้ผลิตฝรั่งที่ยังไม่ได้เกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 560 ราย โดยสุ่มตัวอย่างตามวิธีการของสูตรของ Yamane (1973 อ้างใน Niyamangkul, 2013) กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ คือ 234 ราย หลังจากได้กลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional stratified sampling) คือ สุ่มตัวอย่างจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละตำบล โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลากจากบัญชีรายชื่อเกษตรกรที่ลงทะเบียนผู้ผลิตฝรั่งที่ยังไม่ได้เกษตรดีที่เหมาะสม 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลคลองใหม่ 11 ราย ตำบลคลองจินดา 194 ราย และตำบลตลาดจินดา 29 ราย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม 3) ปัจจัยด้านความรู้ในการผลิตฝรั่ง และ 4) ปัจจัยการปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่งของเกษตรกร ในการทดสอบเครื่องมือเพื่อวิเคราะห์ความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์จาก

แนวคิดทฤษฎีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวความคิดการวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ จากนั้น นำเสนอเครื่องมือต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try out) กับเกษตรกรผู้ผลิตฝรั่งที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่ในกลุ่มตัวอย่างในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (KR-20) ในตอนความรู้ในการผลิตฝรั่งตามเกณฑ์ที่เหมาะสม ได้ค่าเท่ากับ 0.755 ในตอนการปฏิบัติตามเกณฑ์ที่เหมาะสม คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของการผลิตฝรั่งตามเกณฑ์ที่เหมาะสม เท่ากับ 0.856 ทั้งนี้การแปลความหมายของความรู้ในการผลิตฝรั่งตามเกณฑ์ที่เหมาะสม กำหนดการวัดแบบอันตรภาคชั้น (Interval scale) (Niyamangkul, 2013) แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มีความรู้น้อย มีความรู้ปานกลาง และมีความรู้มาก โดยพิจารณาว่าคำถามนั้นถูกหรือผิด และมีการกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

ตอบถูก	มีค่าคะแนน 1 คะแนน
ตอบผิด	มีค่าคะแนน 0 คะแนน

ดังนั้น จึงกำหนดช่วงคะแนนสำหรับพิจารณา ดังนี้

คะแนน	การแปลความหมายระดับความรู้
0.67 – 1.00	มีความรู้มาก
0.34 – 0.66	มีความรู้ปานกลาง
0.00 – 0.33	มีความรู้่น้อย

การแปลความหมายของการปฏิบัติตามเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับฝรั่งกำหนดการวัดแบบอันตรภาคชั้น (Interval scale) (Niyamangkul, 2013) สามารถแบ่งระดับการปฏิบัติตามการเป็น 3 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง และปฏิบัติ่น้อยครั้ง โดย

พิจารณาว่าคำถามนั้นปฏิบัติมาก หรือ ปฏิบัติปานกลาง หรือ ปฏิบัติ่น้อย และมีการกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

ตอบปฏิบัติทุกครั้ง	มีค่าคะแนน 3 คะแนน
ตอบปฏิบัติบางครั้ง	มีค่าคะแนน 2 คะแนน
ตอบปฏิบัติ่น้อยครั้ง	มีค่าคะแนน 1 คะแนน

ดังนั้น จึงกำหนดช่วงคะแนนสำหรับพิจารณา ดังนี้

คะแนน	การแปลความหมายระดับการปฏิบัติ
2.34 – 3.00	ปฏิบัติมาก
1.67 – 2.33	ปฏิบัติปานกลาง
1.00 – 1.66	ปฏิบัติ่น้อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 1) การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม โดยใช้ข้อมูลความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความรู้ในการผลิตฝรั่งตามเกณฑ์ที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการหาค่าไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตฝรั่งอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.0 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 44.0 เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 46–55 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.0 โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 49.63 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2–4 คน คิดเป็นร้อยละ 57.2 พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการผลิตฝรั่ง 2–10 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.1

Table 1 Number and percentage personal basic factors of guava farmers in Sampran district, Nakhon Pathom province

(n = 234)

Personal basic factors	Number	Percentage
Gender		
Male	131	56.0
Female	103	44.0
Age		
26–35 years	15	6.4
36–45 years	50	21.4
46–55 years	124	53.0
56 years or more	45	19.2
Mean = 49.63 years S.D. = 7.738 years	Min. = 26 years	Max. = 70 years
Educational level		
Primary school	115	49.1
Lower secondary school	62	26.5
Upper secondary school	22	9.4
Diploma	13	5.6
Bachelor's degree	22	9.4
Number of family members		
2–4 people	134	57.2
5–7 people	94	40.2
More than 7 people	6	2.6
Guava planting experience		
2–10 years	143	61.1
11–20 years	70	29.9
More than 20 years	21	9.0
Mean = 11.93 years S.D. = 7.557 years	Min. = 2 years	Max. = 35 years

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตฝรั่ง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า จำนวนแรงงานในการปลูกฝรั่งมีแรงงานในการผลิต 1-2 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.5 จำนวนแรงงานจ้าง 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 44.9 มีพื้นที่ถือครอง 4-6 ไร่

คิดเป็นร้อยละ 44.4 ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 82.9 สำหรับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการผลิตฝรั่ง พบว่า เกษตรกรได้รับสื่อผ่านทางสื่อบุคคล คิดเป็นร้อยละ 20.5 สื่อกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 32.9 และสื่อออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 18.0

Table 2 Number and percentage of socio-economic factors of guava farmers in Sampran district, Nakhon Pathom province

(n = 234)

Socio-economic factors	Number	Percentage
Number of household labors		
1-2 people	144	61.5
3 or more people	90	38.5
Number of hired labors		
No labor	92	39.3
1-2 people	105	44.9
More than 2 people	37	15.8
Guava planting area		
1-3 rai	74	31.6
4-6 rai	104	44.4
More than 6 rai	56	24.0
Group member		
No group member	194	82.9
Group membership	40	17.1
Personal media		
Do not receive	186	79.5
Receive	42	20.5
Activity media		
Do not receive	157	67.1
Receive	77	32.9
Mass media		
Do not receive	228	97.4
Receive	6	2.6
Online media		
Do not receive	192	82.0
Receive	42	18.0

ภาพรวมด้านความรู้ของเกษตรกรผู้ผลิตฝรั่ง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

จากความรู้ในการผลิตฝรั่งของเกษตรกรคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 0.77 อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการเลือกพื้นที่ในการปลูก

และด้านการดูแลรักษา ค่าเฉลี่ย 0.86 รองลงมา คือ ด้านวิธีการปลูก ค่าเฉลี่ย 0.79 และด้านการเก็บเกี่ยว ค่าเฉลี่ย 0.74 ตามลำดับ สำหรับด้านที่คะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการจัดเตรียมพื้นที่ ค่าเฉลี่ย 0.62

Table 3 Knowledge of guava farmers in Sampran district, Nakhon Pathom province

(n = 234)

Knowledge	\bar{X}	S.D.	Knowledge level
Planting area selection	0.86	0.657	High
Area preparation	0.62	0.735	Moderate
Planting methods	0.79	0.488	High
Maintenance	0.86	0.320	High
Harvesting	0.74	0.501	High
Total	0.77	0.540	High

การปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) ในแต่ละด้าน มีทั้งหมด 8 ด้าน พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ค่าเฉลี่ย 3.0 รองลงมา คือ ด้านการเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิตในฟาร์ม ค่าเฉลี่ย 2.96 ด้านพื้นที่ปลูก ค่าเฉลี่ย 2.91 ด้านผลิตผลปลอดจากศัตรูพืช ค่าเฉลี่ย

2.33 ด้านแหล่งน้ำ ค่าเฉลี่ย 2.13 ด้านการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ ค่าเฉลี่ย 2.06 และด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ค่าเฉลี่ย 2.05 ตามลำดับ การปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมในแต่ละด้านที่ปฏิบัติน้อย คือ ด้านการบันทึกข้อมูล ค่าเฉลี่ย 1.56

Table 4 Good Agricultural Practices (GAP) factors of guava farmers in Sampran district, Nakhon Pathom province

(n = 234)

Good Agricultural Practices (GAP)	\bar{X}	S.D.	Practice level
Harvesting and postharvesting	3.00	0.195	High
Farm storage and transportation	2.96	0.784	High
Planting area	2.91	0.839	High
No pests in production	2.33	0.876	Moderate
Water source	2.13	2.220	Moderate
Process management for quality products	2.06	1.227	Moderate
Usage of hazardous substances in agriculture	2.05	2.755	Moderate
Data recording	1.56	3.747	Low
Total	2.36	1.58	High

ความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ความรู้ในการผลิตฝรั่ง ที่มีความสัมพันธ์ต่อการผลิตฝรั่งตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

จากการวิจัยครั้งนี้ (Table 5) พบว่า ในส่วนของปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล อายุมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ที่มีอายุอยู่ในช่วง 46-55 ปี มักประกอบอาชีพเกษตรกรผู้ผลิตฝรั่งแบบดั้งเดิม จึงไม่มีความสนใจในการเปลี่ยนแปลงมาผลิตฝรั่งตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า จำนวนแรงงานการผลิตฝรั่ง มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองในการผลิตฝรั่งขนาด 4-6 ไร่ จึงทำให้ต้องใช้จำนวนแรงงานในการผลิตฝรั่งมากตามไปด้วย การเป็นสมาชิกกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากเกษตรกรยังมองว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง นอกจากนี้สื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากเกษตรกรรับรู้จากทางญาติพี่น้องเป็นส่วนมาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kumloi (2018) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติทางเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับกล้วยไม้ตัดดอกของเกษตรกรตำบลบางยาง อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า เกษตรกรมีการรับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้านมากที่สุด รองลงคือ สมาชิกในครัวเรือน ญาติ/พี่น้อง ผู้นำชุมชน/เจ้าหน้าที่รัฐ และเกษตรกรที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลมีจำนวนน้อยที่สุดสอดคล้องกับแนวคิดของ De Fleur (1970) ที่ว่าความสนิทใกล้ชิดกับเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน และครอบครัวมีผลต่อการรับข้อมูล

ข่าวสาร หรือเรียกว่า อิทธิพลของบุคคล (Personal influence) ซึ่งมีอิทธิพลมากกว่าบุคคลที่มีความใกล้ชิดน้อยกว่า สื่อออนไลน์ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตค่อนข้างน้อย มีการรับรู้มากที่สุด คือ ทางยูทูป แต่ยังเป็นส่วนน้อยที่สามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านทางช่องทางนี้ได้

ด้านความรู้ พบว่า ความรู้ในการผลิตฝรั่ง มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ความรู้ของเกษตรกรในการผลิตฝรั่งตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสม พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีความรู้มาก (ร้อยละ 77.0) อาจเป็นเพราะเกษตรกรผลิตฝรั่งมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ จึงทำให้เกษตรกรมีความรู้และประสบการณ์ในการปลูกค่อนข้างมาก เกษตรกรจึงไม่ปฏิบัติตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสม เนื่องจากเกษตรกรอาจมีต้นทุนการผลิตที่สูงอยู่แล้วจึงสามารถปฏิบัติตามได้เพียงบ้างข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rotchanapasoedsuk (2012) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการใช้เกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตฝรั่งในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม คือ เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีปัญหาความรู้ด้านการเก็บเกี่ยว การนับดอกบานจนถึงผลแก่พร้อมที่จะเก็บเกี่ยวได้จะใช้เวลาประมาณ 6 เดือนและเรื่องหลังการห่อผลเสร็จ นับไป 20-30 วันก่อนการเก็บผลไปจำหน่าย

Table 5 Relationship between personal basic factors, social-economic factors, knowledge and Good Agricultural Practices (GAP) factor of guava farmers in Sampran district, Nakhon Pathom province

Factors	Good Agricultural Practices (GAP) of guava farmers		
	\bar{X}	P – value	Significance
Personal basic factors			
Age	11.944**	0.008	Sig.
Educational level	17.316**	0.002	Sig.
Socio-economic factors			
Number of hired labors	9.482**	0.009	Sig.
Group member	34.767**	0.000	Sig.
Personal media	10.990**	0.001	Sig.
Online media	6.867**	0.009	Sig.
Knowledge	37.155**	0.000	Sig.

**Significance at the level 0.01

สรุป

เกษตรกรผู้ผลิตฝรั่ง ส่วนมากเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ยระหว่าง 46–55 ปี มีการศึกษาระดับไม่สูงมากนัก โดยส่วนมากอยู่ในระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2–4 คน และมีประสบการณ์ในการปลูกฝรั่ง 2–10 ปี มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวน 1–2 คน แรงงานจ้าง 1–2 คน มีขนาดพื้นที่ปลูกฝรั่ง จำนวน 4–6 ไร่ ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม 194 ราย เกษตรกรเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกฝรั่งจาก สื่อ กิจกรรม สื่อบุคคล และสื่อออนไลน์ เกษตรกรส่วนมากมีความรู้ในการผลิตฝรั่งตามเกษตรดีที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก มากที่สุดคือ ด้านการเลือกพื้นที่ในการปลูก ด้านการดูแลรักษา ด้านวิธีการปลูก และด้านการเก็บเกี่ยว มีความรู้ในการผลิตฝรั่งตามเกษตรดีที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการจัดเตรียมพื้นที่ เกษตรกรยังคงผลิตฝรั่งแบบดั้งเดิม เนื่องจากจำนวนแรงงานในการผลิตฝรั่งมีจำกัด เนื่องจากเกษตรกรยังคงอาศัยแรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ทำให้จำนวน

แรงงานไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่ง การเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกร ส่วนมากมีพ่อค้าคนกลางในการมารับซื้อผลผลิตอยู่แล้ว จึงไม่ได้มีความสนใจในการเข้าร่วมกลุ่มจึงทำให้ไม่ทราบข้อดีของการปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับฝรั่ง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับ GAP สำหรับฝรั่ง เพื่อให้เกษตรกรได้นำไปใช้ตัดสินใจในการผลิตฝรั่งให้มีคุณภาพต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์การตรวจแบบสัมภาษณ์จาก รศ.ดร.สาวิตรี รังสิภัทร์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และนางสมลักษณ์ พักป้อม เกษตรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ขอขอบคุณเกษตรกรผู้ผลิตฝรั่ง ในพื้นที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- De Fleur, M. 1970. Theories of Mass Communication. Longman. California, USA.
- Ketpirun, O. 2011. An Analysis of Economic Costs and Returns Comparing between Rice Planting using Agro-chemical and Organic Agriculture, Nong San Sub District, Prichit Province. MS Thesis, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok. (in Thai)
- Kumloi, S. 2018. Factors Related to Good Agricultural Practice (GAP) for Cut-Flower Orchids of Farmers, Bang Yang Sub-district, Samut Sakhon Province. MS Thesis, Kasetsart University, Bangkok. (in Thai)
- Niyamangkul, S. 2013. Social Science and Statistical Research Methods Used. Book to You, Bangkok. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board. 2011. The Tenth Nation Economic and Social Development Plan (2007–2011). Available Source: <http://library.ap.tu.ac.th/dublin.php?ID=13399122362> (in Thai)
- Pollution Control Department. 2013. Available Source: http://www.odd.go.th/Web_Soil/polluted.html (in Thai)
- Rotchanapasoedsuk, N. 2012. Status of Guava (*Psidium guajava* L.) Production in Sam Phran District, Nakhon Pathom Province. MS Thesis, Kasetsart University, Kamphaeng Saen, Nakorn Prathom. (in Thai)